

mladiika

april maj

estonske kirjanduse
ajakiri

VSEBINA

Stanko Janežič: Bili smo v središču svetovnega zanimanja	45
Slavko: Pesmi	46
Stanko Janežič: Jurij Podobar (novela)	47
Kondor: Alpsko slovenstvo	47
Bogomila Kravos: Moralo bi priti do dialoga	49
Maks Šah: »Sestradani narodi na dramatični način prosijo kruha...«	50
Silvan Kerševan: Med goriškimi pevci	52
Jože Peterlin: Lepota v barvah naših slikarjev	54
m: Naše šole na izletih	56
Maks Šah: Latinščina v srednji šoli	56
Drago Stoka: Slovenci za zaprtimi vrati	57
D. S.: Okrvavljeni asfalt	58
Micka Debeljak: Na Krievem brdu (kronika gorenjske družine)	59
Zena in dom	63

Uredil
JOŽE PETERLIN

Revijo izdaja uredniški odbor:
Stanko Janežič, Marij Maver,
Albert Miklavc, Franc Mljac,
Sergij Pahor, Jože Peterlin,
Maks Šah, Drago Stoka, Marija
Češcut in Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:
MARIJ MAVER

Zunanja oprema
KLAVDIJ PALČIČ

Uredništvo in uprava: Trst, via
Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-
uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst,
ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

OKROGLA MIZA

Društvo slovenskih izobražencev je priredilo razpravo ob okrogli mizi, ki je bila zelo zanimiva in — upam — koristna. Res, da je izzvenela nekoliko pesimistično, vendar je opozorila na boleče točke našega življenja. In če rana zapeče, jo bomo začeli vsaj zdraviti. Bolje je, da nas zabolijo kot pa da bi ne čutili njene bolečine.

A nisem mislil pisati o tem. Hotel sem le vprašati, ali ne bi kazalo krog debaterjev razširiti. Pod kakšnim kriterijem je prireditelj izbiral? (Verjetno mi boste lahko odgovorili, saj ni daleč od Mladike do Društva slovenskih izobražencev!)

L. M.

Društvo slovenskih izobražencev je vabilo slovenske razumnike na sploh: po radiu, delno je poslalo vabilo na šole profesorjem in še kakim posameznikom. Prireditelj je bila tedaj javna.

Kolikor nam je znano, je vodstvo Društva prišlo na to, ker je želelo zainteresirati čim širši krog slovenskih razumnikov za življenjske probleme tržaških Slovencev. Pravijo, da so v splošnem daleč od teh vprašanj, da se ne brigajo zanje, da se sploh za ničesar ne zanimajo. Večer, o katerem govorimo, je dokaz, da očitki v celoti ne drže, saj se je udeležilo z živim zanimanjem res precej razumnikov tega večera, pa tudi že nekaterih prejšnjih.

Pet gospodov pa so naprosili, da bi sprožili pogovor s tem, da bi navedli tiste probleme, ki se vsakemu izmed njih zde najvažnejši. Vsi ti gospodje so pred kratkim pisali v naših revijah o tem: tako pravnik dr. Berdon, pisatelj Boris Pahor, ekonomist in časnikar dr. Vršaj, publicist župan Drago Legiša, in pisatelj Alojz Rebula.

Seveda bi ta krog lahko še razširili. Nekdo je omenil, da je manjkal duhovnik, ki bi nam znal brez dvoma mnogo stvari povedati s tem v zvezi. Zanimivo bi bilo, da bi bil

kdo iz skrajne levice, lahko spet ljudje z drugačnim zanimanjem. Vse to je res. Toda, že za prvi večer je bilo morda področje preširoko. Kolikor nam je znano, misli Društvo s tem delom nadaljevati, razen tega pa so nekateri klubi povzeli isto idejo in nekako nadaljujejo celo razgovor, ki je bil zadnjič načet.

Upamo, da bodo te razprave prinesle kaj pozitivnega. Izmenjava mnenj je vedno dobra. Isto sodbo smo slišali že tudi od nekaterih drugih razumnikov.

KAJ STE NAREDILI, DA BI SE OSNOVAL SLOVENSKI KULTURNI SVET?

Zadnjič je za okroglo mizo sprožil, oziroma ponovil svoj nekdanji predlog g. pisatelj Boris Pahor, naj bi ustanovili Slovenski kulturni urad ali svet. Včasih se rodi med našimi razumniki toliko lepih idej, ki pa ostanejo nekje na papirju, do realizacije pa ne pride. Ali se je kaj storilo za to, da bi Pahorjeva »beseda meso postala«? Ne pustite te lepe misli v pozabi!

K. R.

Na debatnem večeru smo vsi, ki smo bili tam, Pahorjevo misel toplo pozdravili. Seveda niso bili vsi tam, pisatelj Pahor pa je pravilno želel, naj bi v ta kulturni svet ali urad pritegnili čim več tržaških razumnikov. Dr. Pahor je bil mnenja, naj bi se polagoma ustvaril ta krog, da bi bil nastanek res demokratičen in ni bil za to, da bi ga osnovali čim prej. Na tistem večeru so navzoči naprosili pisatelja Pahorja, naj on skuša pritegniti v ta krog ljudi najrazličnejših prepričanj in naj poizkuša ostvariti svojo zamisel.

Odgovoriti Vam moramo tedaj, da moramo počakati, da bo čas dozel za kulturni svet. Ne dvomimo, da bo misel na najboljši način uresničil prav tisti, ki je dal pobudo zanjo.

Tudi mi zamisel pozdravljamo.

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 45 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

V četrtek 6. aprila se je odigral edinstven dogodek v zgodovini slovenskega krščanstva: glavar Cerkve Pavel VI. je sprejel okrog 3.000 Slovencev, ki so priromali v Rim iz Slovenije, Trsta, Gorice in od drugod, da v prestolici krščanstva proslave 1200-letnico pokristjanjenja našega naroda.

Že zahvalna božja služba ob grobu sv. Cirila v baziliki sv. Klemena, še bolj pa v baziliki sv. Marije Velike na Eskvilinu, kjer so bili pred 1100 leti posvečeni prvi slovenski učenci sv. Cirila in Metoda in kjer je takratni papež Hadrijan II. odobril slovansko bogoslužje, je bila nekaj izrednega. Višek romanja pa je bil sprejem pri Pavlu VI., ko je bilo težko ugotoviti, kdo je bolj ginjen: romarji ali sveti oče sam. Tako enotnega in lepega petja ter tako umirjeno prisrčnega sprejema še najbrž papež ni doživel.

Njegov govor je bil poln zahvale slovenskim škofom, duhovnikom in vernikom za zvestobo sveti Cerкви tudi v najtežjih časih narodne zgodovine, poln ljubezni in spodbudnih besed.

Papež Pavel VI. je med drugim rekel slovenskim romarjem:

Pred očmi našega duha se odvija imenitna, veličastna podoba: ta vaša navzočnost v Rimu je za nas simbol pristnosti vseh vaških sorojakov. Tudi v njihovem imenu ste nam dali dokaz žive ljubezni s tem, da ste nas tako navdušeno pozdravljali in nam poklonili darove, ki simbolično predstavljajo vaše delo. Z vašim romanjem se je prvič zgodilo, da neki slovanski narod v Rimu proslavlja jubilej spreobrnitve h krščanski veri. V tem trenutku se naš pogled širi in objema vse prostrane dežele, katerim sta slovanska apostola oznanjala evangelij. Vi ste danes prvi izmed njih prišli k nam. V našem srcu že vstaja upanje na nova srečanja z drugimi narodi. Samo Bog ve za to uro in trenutek. Mi ga pa odslej pričakujemo z neomajnim zaupanjem.

Ko nam vaša navzočnost govori, da je danes tu srce Slovenije in vse Jugoslavije, bi vam radi povedali, da smo tudi mi z vami. Papež se zanima za vas, vas ljubi. Vedite to, govorite o tem, bodite o tem prepričani! Papež je z vami predvsem z molitvijo, s katero nenehno kliče na vas milost Sv. Duha, da vas tolaži, vas utrjuje in vas spodbuja k zvestobi.

Ljubljanski nadškof dr. Pogačnik je sv. očeta v imenu romarjev in vseh Slovencev pozdravil in poudaril namen romanja takole:

Naše romanje izpolnjuje trojno nalogo: proslaviti hoče 1200-letnico, kar so se naše pokrajine pokristjanile; tisočdevetstoti spomin, kar sta bila apostola Peter in Pavel mučena v Rimu; in slednjič pot sv. Cirila in Metoda, ki sta pred 1100 leti prišla v Rim k papežu Hadrijanu II.

Iz vedenja romarjev in iz stvarnih besed ljubljanskega nadškofa si je Pavel VI. lahko ustvaril sliko celotnega slovenskega božjega ljudstva. In to sliko bo odslej nosil vedno s seboj.

Vatikansko glasilo L'Osservatore Romano je 7. aprila prvič v 107. letih svojega izhajanja svojo prvo stran skoro v celoti posvetilo veličastnemu vseslovenskem romanju, poseben članek z lepo sliko božje Matere na Ptujski gori pa razlaga začetno zgodovino katoliške vere med Slovenci.

Vseslovensko romanje v Rim, ki so ga vodili trije slovenski škofje in sta se ga udeležila tudi škofov vikar iz Trsta dr. Škerlj in vrhovni dušni pastir slovenskih izseljencev msgr. Kunstelj iz Anglije, je napravilo močan vtis v Rimu, Italiji in drugod po svetu, kjer slovenski narod komajda poznajo.

Uspešnega romanja se posebej veselimo slovenski katoličani v Trstu in Gorici, ki od bliže poznamo tudi težke in zelo težke ure slovenskega krščanstva v Sloveniji sami in v zamejstvu.

Kljub hladu vztrajno
prodira pomlad

SLAVKO

Pomladni obisk

Ob cesti,
med bresti,
natrgal sem
bajnih vijolic...

O, da...
bom šel
in ti jih del
na grob.

Na sivi, pusti grob,
kjer sleherni cvet še spi,
ko da jih ni,
oče,
ko da jih ni
pomladnih dni
prebujenja.

Pomlad

Sive,
izpite,
otrple roke
golih gozdov,
ob kamenitih pečinah
kraških bregov
drhte,
drhte...

Tavam po gozdu,
preko kraških poljan,
preko sivih,
ožganih ograd
in kričim,
kričim:
pomlad,
pomlad!

Pomlad

Zazeleneli so holmi,
čez nje je razvilo dekle svoje speve,
jata sinic obletava ravni,
kmet pa polaga mogočne dlani
čez kali...
Povzdigne oči:
v zenicah se jasno zrcalijo doli,
na njih ni več zimske boli...
Vzdrhti iznenada ves vroč,
čez latnike zroč:
zazeleneli so holmi?
In stopajo, stopajo voli po njivi,
njih pota so trudna,
oko se zadivi
jim v polja vsa grudna...
In stopajo, stopajo voli vsi krivi.
Gomila prenaša jeklene pluge,
razkrajja se v spačene kepe:
sanjavi obrisi,
krvavi odtisi,
sprostevajo zimske se tuge...
Je vzkliknilo v jutranji hlad
srce polno nad:
zazeleneli so holmi?
In veter svetel potujoč na zapad:
zazeleneli so holmi,
ker zdaj je pomlad!

JURIJ PODOBAR

(NADALJEVANJE)

9.

»Fant, pripravi se. Na pot bova šla. Pokazati ti hočem svojo domovino.«

Jurij je z veselim srcem, polnim pričakovanja dopotoval z očetom v Ljubljano.

Bila je pozna pomlad. Drevje je docela ozelenelo, razcvetele lipe so dišale, dehtele so mlade trave.

Oče in sin sta zavila skozi Tivcli na Rožnik.

V mladem Juriju je vse vriskalo od zadoščenja.

Ves dan sta pila pesem belih in svetlo zelenih brez, mladih bukev in jagnedov in akacij in vsakršne rasti.

Pod gozdom v prazničnem sožitju sijajo domovi, cerkve, nebotičniki. Nad njimi se razrašča pokroviteljsko starinski grad, v daljini se bele planine.

Umetnika sta vsak po svoje prelivala lepoto v mapo, na lepenko in na platno. Bila sta oborožena s svinčniki in barvami in vsem potrebnim.

Čez nekaj dni sta se odpravila na Gorenjsko. Ustavila sta se na očetovem domu v Bohinjskem kotu, od tam pa prodirala v bližnjo in daljno okolico.

Mladi Jurij je zaživel novo življenje. Gore, slapovi, jezera, samotni gozdovi — vse je bilo novo zanj. Strmel je v čudežno božjo lepoto in bilo mu je, ko da sanja.

»Za vedno bi ostal,« je hrepenel.

Od jutra do večera je brodil po samoti, se ustavljal, si zarisoval osnutke, slikal.

Všeč so mu bile davninsko preproste vasi, svojstveni slog kmečkih hiš, leseni balkoni ter kipeče rože na njih in na oknih.

Hudo mu je bilo, da ni razumel domače govorice. Lovil je besede, jih ponavljal, končno pa si kupil učbenik in se z resnostjo začel učiti.

Ko sta se oče in sin v zgodnji jeseni vračala, je mladi Jurij vedel z gotovostjo: »Moral se bom vrniti.«

10

Tisto zimo sta oba umetnika, oče in sin, v Parizu pripravila skupno razstavo z naslovom: »Slovenija v sliki«.

Vse dneve sta prebila med razstavljenimi slikami, podoživljala poletni obisk domovine in vzhičeno odgovarjala na vprašanje nenehnih obiskovalcev.

Razstava ju je še bolj povezala: drug drugega sta spoštovala in ljubila.

Kot prerोजना sta se vrgla na delo: rada bi dosegla najvišje vrhove umetniške popolnosti.

Oče je pomladel, čutil je v sebi nove moči in z radostno prešernostjo je začel s sinom tekmovati.

Umaknila sta se vsak v svojo delavnico, se ljubkovala z Lepoto in v tišini ustvarjala.

Le v Svobodnem vrtu umetnikov na Montmartru sta se kdaj

»ALPSKO SLOVENSTVO«

Zadnje čase sem nekajkrat slišal govoriti o nekem »alpskem slovenstvu«, katero ni pogodu mladim slovenskim intelektualcem v Trstu. Priznam, da mi ni prav jasno, kaj je alpsko slovenstvo. Vendar se mi zdi, da mora to biti v nekakšni zvezi z Alpami, s slovenskimi hribi, gozdovi in jezери, s slovensko pokrajino sploh in da je prej nekaj čustvenega kot razumskega, bliže srcu kakor glavi. Ne vem, če si je kdo že izmislil tudi »sredozemsko slovenstvo«, »panonsko slovenstvo« ali kaj podobnega. Toda odpor proti alpskemu slovenstvu me spominja na starega dobrega prijatelja, Istrana in Slovenca od nog do glave. Temu mojemu prijatelju ni všeč harmonika. (Natančno tako kot nekaterim alpsko slovenstvo.) Enostavno je ne more prenašati. Je pač eden tistih redkih Slovencev, ki mu ta ljudski instrument ni všeč. Zato se znaša nad njim, kakor se mladi tržaški intelektualci znašajo nad alpskim slovenstvom. Toda ta Istran, ki harmonike ne ljubi, ima harmoniko v srcu. Poslušati jo je moral najprej v zibelki, potem na cesti, ko se je kot bubec učil prvih lumparij v svoji rodni vasi nekje v slovenski Istri, in končno še ojačeno in okrepljeno po zvočnikih, po radiu, preko vseh slovenskih radijskih postaj. Če jo ljubi ali ne, dejstvo je, da bo poromal po tej zemlji s tisto »harmoniko« v glavi kakor mi vsi. Če jo ljubi ali ne, harmonike se ne bo znebil, dokler bo Slovenec in Istran od nog do glave. Ne mogel se je bo otresti. Tako kot Pavle Zidar ne. Berem njegovo knjigo S konji in sam. Kaj je tisti spačeni opis slovenskih nabornikov na poti v Srbijo, če ne ena sama visoka viža na harmoniko? In tisto petje in spakovanje: ali ni morda prav tako kot je bilo tisto, ki je spremljalo slovenske fante v kasarne njenega visočanstva cesarice Marije Terezije? Alpsko slovenstvo ali harmonika: če si Slovenec, ju imaš v srcu, v glavi, v vseh celicah svojega tkiva.

Morda pa se v tem odporu do harmonike in tistega »alpskega« skriva nek upravičen odpor do provincializma, kmetovstva, plehkosti, osladnosti. Prav. Toda potem ni dovolj ne hoteti biti kmet. Postati mo-

raš prej nekaj drugega. Potem boš sam od sebe nehal biti kmet. Toda vse dotlej dokler ne postaneš nekaj drugega, boš ostal kmet. Vsaj zase z gotovostjo vem, da bom ostal kmet. V očeh nekaterih morda celo nekoliko »preprost«. Toda navduševal se bom za harmoniko in za tisto »alpsko«. Ljubil bom slovenske gozdove, reke in gore in tudi harmoniko. Da je to samo zaradi srca? Pa naj bo zaradi srca!

☆

POJASNILO tistim, ki ne trpe kritike: V zvezi z nekim mojim odstavkom je nekdo pred kratkim zapisal, da ne bo »trpel« očitkov prav pri nikomer, »posebno pa ne pri tistih, ki so se spomnili na 'slovenski problem' po brionskem plenumu«, medtem ko je on na braniku pravic slovenskega jezika že 22 let. Na to samo dve besedi: Pred dvaindvajsetimi leti je bil podpisani še pravi bubeč, ki ni mogel biti na »braniku pravic slovenskega jezika« drugače kakor s tem, da je v openski osnovni šoli trgal hlače skupaj z drugimi slovenskimi otroki s Konkonela, Opčin, Banov in Briščikov, potem ko je presedlal iz drugega razreda italijanske v drugi razred slovenske osnovne šole. Takrat se je namreč še to dogajalo. Danes se presedlava kvečjemu v obratno smer. Zato pa tudi podpisani ne bo »trpel«, da bi mu kdo kratil pravico to na glas povedati ali zapisati. KONDOR

srečala. Pozdravila sta se z očmi, skupno popila skodelico kave in se še strastneje predala samotnemu ustvarjanju.

Mladi Jurij Podobar je pozabil na vse, samo Lepoto je nenehno iskal, jo lovil za njena lahkotna breztelesna krila in jo ovekovečal.

Ko je sliko dovršil, je sedal pred njo, jo ogledoval z vseh strani in iz vse njegove biti je vrela taka radost, da ni vedel kam z njo. Moral je glasno zapeti in zaukati, potem pa se nemudoma vreči na novo delo.

Ni se zavedal, da je medtem dorastel v lepotnega fanta in da je lepota samo del življenja, čeprav na vse razliva svoj blagodejni sijaj.

11

Prišla je iznenada kakor pomlad na Montmartre. Opazovala ga je, kako je slikal sredi ozelenega vrta. Potem se je srečala z njegovimi očmi.

Jurij je vzdrgetal. Sama od sebe je roka segla po bel list in v nekaj trenutkih je bilo dekle na papirju: vsa drobna in svetla in čudovita: Pomlad.

Jurij ji je podal sliko in jo v hipu poljubil na ustne. Prestrašena je zbežala, svojo podobo pa ponesla s seboj.

Drugi dan se je vrnila. Ustavila se je prav na robu vrta in opazovala. Jurij je stekel k nji. Ponujala mu je denar za portret.

Jurij jo je ujel za roko in skoro povlekel s seboj. Ni se branila. Ko dva metulja sta poletela skozi razsončeno pomlad.

Potem je ni bilo več. Zaman jo je Jurij pričakoval.

Ni mogel več slikati. Kot izgubljen je brodil po mestu in parkih, skuštran, zanemarjen in pol pijan.

Takrat se je spomnil na mater.

Našel jo je postarano, vendar živo in lepo.

Sprejela ga je z žalostnimi očmi.

Bil je večer in odpravljala se je v nočni lokal.

»Mama!« Skoro je zajokal, ko ji je padel v objem.

»Dolgo sem te čakala, moj sin. Skoro sem že obupala. Kaj se ti je zgodilo?«

»Mama, zakaj sem prišel na svet?« In je zaihtel.

»Ne jokaj, Jurij.«

»Zbežala je in se več ne vrne.«

»Prezgodaj, Jurij, prezgodaj.« Zajokala je tudi ona.

Čez čas je odločno dejala: »Pojdi z menoj, Jurij. Moraš se razvedriti.«

Od tedaj je hodil z njo vse noči. Vnovič je začel igrati in peti na odru in tudi plesati. Vse bolj se je vraščal v družbo mladih plesalk. Njegove črne oči in zagonetni smehljaj in zdrava rast so vsako žensko povlekli za seboj kot magnet.

Pustil je, da je vzvalovila kri.

»V meni si ti in moj oče,« je nekoč zaupal materi. »Kako naj utešim divjo slo noči?«

»Pij!« je otožna odgovorila Mara in natočila sebi in sinu. »Tu ni pomoči.«

Tisto jutro sta se v podstrešno stanovanje oba vrnila pijana.

12

Jesensko deževje je nalivalo vsak dan novo žalost v srce.

Jurija je zajela taka praznota, da bi najraje v objemu žoltega padajočega listja umrl.

V naestrojenje so neko jutro ropotajoče potrkali na vrata. Prinesli so Jurijevo mater. Pol mrtvo so jo našli ob robu bližnje ulice.

»Jurij, moj sin,« je zašepetala Mara, ko so jo deli v posteljo, »ne bodi hud name. Grdo je bilo moje življenje, vendar proti moji volji. Tudi tebe sem potegnila za seboj, ne zameri. Eno te prosim:

MORALO BI PRITI DO DIALOGA MED MLADINO IN STAREJŠIMI

Težko je govoriti o naših vtisih ob srečanju s starejšimi. Vtisi so najrazličnejši, največkrat pa so povsem negativni, ker s strani odraslih slišimo preveč obsojanja.

Navadno v medsebojnih razgovorih označujemo odrasle z besedo »ta stari«, a to gotovo ni beseda, ki bi izražala naše spoštovanje do določene osebe, kvečjemu je to znak podcenjevanja. Do tega pride predvsem zato, ker je med nami prevelika razlika, ne le v letih, temveč predvsem v gledanju na svet, v interesih, v moralnih načelih, ki si jih vsakdo razlaga po svoje; važno vlogo igra tudi današnji tempo življenja, v katerem smo zrasi mi in v katerem so zrasi odrasli.

Prav zaradi teh razlik so naši vtisi ob razgovoru s starejšimi večkrat slabi. K temu pripomore, kot sem že prej omenila, še obsojanje mladine s strani starejših. Saj nas označujejo kot mladino brez idealov, brez ciljev; obsojajo prekratka krila, ki jih nosimo dekleta in predolge lase, ki so sedaj tako v modi in s katerimi se naši fantje zelo radi pobahajo. Ne morejo pa razumeti, zakaj se navdušujemo nad shakom in se ne zanimamo dovolj za kulturo in umetnost.

Tako obsojanje prav gotovo še večja razdor med enimi in drugimi. Odrasli bi nas ne smeli nikoli obsojati, morali bi nam skušati le pomagati, ker mladi, čeprav tega nikoli ne priznamo, od starejših pričakujemo nasvetov in tudi moralne opore. Saj se končno pri važnih odločitvah le zgledujemo po starejših, vendar pa nam je težko najti osebo, ki bi nas resnično navduševala. Navadno izberemo za vzgled osebo, ki je osebno ne poznamo in o kateri imamo najboljše mnenje,

ki bi se gotovo spremenilo, če bi imeli priložnost osebo spoznati. Izkazalo bi se namreč, da je taka, kot so vsi odrasli. Ko nam ti skušajo dati nasvet, je to največkrat neko vsiljevanje svojih prepričanj in izkušenj in to ravno nam, ki si želimo sami spoznati življenje in si tudi sami pridobiti izkušnje, pa naj to stane kolikor hoče. Vse zastonj je, da skušajo prepričati, da bi mi ne naredili istih napak, ki so jih sami, ali skušajo popravljati tiste napake, ki jih dan za dnem ponavljajo naši predstojniki, to je prav tisti, ki bi nam morali dajati dober vzgled.

Moralo bi priti do dialoga med mladino in starejšimi, kjer bi se eni in drugi spoznavali in bi si zaupali vsak svoje težave. Zakaj obsojanje iz ene in druge strani ne pomaga nikomur, vsakdo izmed nas, bo namreč vedno trdil, da ima prav.

Ni res, da današnja mladina ne spoštuje starejših, samo sramuje se pokazati to spoštovanje, posebno ob razgovoru s svojimi sovrstniki. To je seveda v veliki meri odvisno od značaja mladince, pa tudi od njegove vzgoje.

Navadno se starši sploh ne poglobijo v psihologijo mladostnika, zdi se jim, da je za mlade važen le denar; in ne morejo razumeti, da se z denarjem ne da kupiti družinske sreče, zakaj na žalost so nasplošno naše družine vse prej kot idealne.

Sele takrat, ko bodo naše družinske razmere res take, da si odrasli ne bodo mogli očitati prav ničesar, ko bo družinsko vzdušje res družinsko, nas bodo starejši lahko obsojali; prepričana sem, da bomo tudi mi, ki bomo rasli v takem okolju, lahko lojalni, da bomo svojo krivdo, če bo treba, priznali.

JURIJ PODOBAR

ne hodi dalje po moji poti. Začni vnovič slikati. Ti si umetnik, kakor tvoj oče, še večji. Obljubi mi.«

»Da, mama, moja uboga mama!« Fant je svojo glavo prižel k njeni in jo začel poljubljati.

»Hvala ti, Jurij, moj otrok. A sedaj pojdi po duhovnika na Montmartre. In očetu sporoči. Brž, brž, jaz bom umrla.«

Duhovnik je prišel kmalu. Tisti stari, ki je Jurija krstil in prvič obhajal.

Jurijev oče se je prikazal, ko je Mara že izdihnila. Dolgo jo je motril v blede obraz, potem pa jo nežno poljubil na izhlapelo lice.

»Odpusti, Mara,« je tiho izdaval iz sebe in mladi Jurij je prvokrat videl solzo v očeh svojega očeta.

Po pogrebu je Jurij ostal pri očetu. Znova se je lotil slikanja.

(Dalje prihodnjič)

SESTRADANI NARODI NA DRAMATIČNI NAČIN PROSIJO BOGATINA

VELIKA LISTINA LJUBEZNI

Z objavo okrožnice Napredek narodov je papež Pavel VI. podpisal in nakazal najpogumnejši korak pokoncilske Cerkve. Vsebina okrožnice je socialna pravičnost, zgodovinska pot stoletja, ki se je razširila in gre preko narodov, držav, razredov, v svet. Krščanska pravičnost je našla vesoljni odmev.

Okrožnica je velikodušna obtožnica krivice, ki deli svet. Okrožnica ni več znanilka tradicionalnega socialnega nauka Cerkve, temveč nepričakovana obsodba zablod kapitalističnega sistema, gospodarskega liberalizma, pohlepa po dobičku in po zasebni lastnini. Socialno vprašanje je danes svetovno vprašanje. Sestradani narodi na dramatični način prosijo

bogatina, toda ne več drobtin. Miloščina več ne zadošča. Pred tem klicem trpečih Cerkev z ljubeznijo kliče: bratje pomagajte. Na svojih potovanjih po Južni Ameriki, Afriki, Indiji, Palestini, ob vsakodnevnih stikih ob koncilu, na obisku v OZN, je papež Pavel VI. spoznal potrebe sveta. Videl je neravnotežje med bogatimi in revnimi, posamezniki in narodi. Kaj hočejo revni? Da se rešijo revščine, da se jim zagotovi obstoj, zdravje, zaposlitev, izobrazba, dostojanstvo človeka.

REVOLUCIJA V IMENU KRISTUSOVE LJUBEZNI

Dosedanje socialne okrožnice so bile namenjene le katoliškemu svetu. Okrožnica Napredek narodov je pa namenjena vsemu svetu, vsem ljudem dobre volje, hoče materialni, moralni, gospodarski in kulturni dvig človeka in narodov, naj bodo vsem priznane vse naravne pravice. Vse radikalne reforme vseh časov najdejo odmev v krščanstvu. Če hočemo govoriti o revoluciji, ne govorimo več o revoluciji v imenu marksizma temveč v imenu Kristusove ljubezni.

Cerkev ne oznanja kakega posebnega socialnega nauka, ki ga mnogi ne priznavajo. Cerkev stopa ponižno in učinkovito v stvarnost, v živo vprašanje, si nalaga bremena, zaupa, daje poguma revnim, ki jih postavlja pred bogate, ki se naj zganejo. To je veliki laični dokument, ki ga Cerkev postavlja v vsej svoji moči in pripravljenosti pred tiste, ki so pripravljeni biti pobudniki, ki se porajajo na političnem in socialnem polju in ki morejo prispevati in rešiti mir z napredkom, razvoj revnejših in omogočiti prispevek bogatih.

Ne gre torej za to, da naj Cerkev razvija in omogoči napredek narodov. Ona le kliče in kaže na pravico razvoja in poziva bogate k socialnim dolžnostim. Cerkev je tu posrednica in pobudnica, brez sence svetne oblasti, brez preživelega paternalizma in klerikalizma.

RAZVITI SO ODGOVORNI ZA NERAZVITE

Pogumni nastop papeža Pavla VI. je vznemiril zaostali konservativni svet. Cerkev pa

se postavlja k evangelijskim naukom, k naukom cerkvenih očetov, sprejema nasvete dalekovidnih sodobnih teologov, ki so bili še pred koncilom zamolčani.

Vodilna misel okrožnice Napredek narodov je: razviti narodi so odgovorni za nerazvite. Miloščina paternalistične pomoči je nezadostna. Poskrbeti je treba za organizirano pomoč v neprestanem in sistematičnem sodelovanju, ki naj neizmerna bogastva, dana v vojne svrhe in v jedrsko oborožitev, obrne v pomoč revnim in nerazvitim. Mir ni več v atomski in v polni bojni opremi. Mir je v razvoju in napredku, v popolnem razvoju vsakega posameznika in vsega človeštva. Papež Pavel VI. je nekoč dejal: »Ne moreš poznati Boga, če ne poznaš človeka.« Kako moremo prejemanj Gospodov kruh, ko pa zemeljskega ne znamo deliti s svojim bližnjim!

Okrožnica se je lotila vseh vprašanj, ki mučijo človeka naših dni: pojmovanja zasebne lastnine, odgovornosti staršev nad številom otrok, odgovornosti držav za blaginjo lastnih državljanov, vprašanja revolucije in tiranstva.

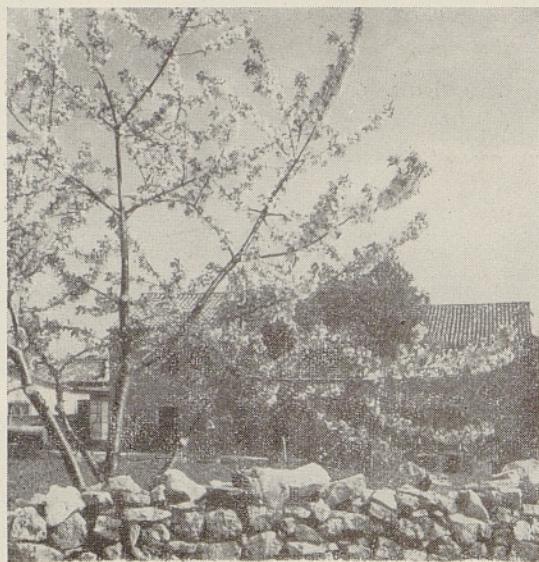
POT MIRU GRE PREKO NAPREDKA

Današnji svet naj vzgoji družbo, v kateri ne bo rasnih, verskih in nacionalnih trenj, kjer svoboda ne bo prazna beseda. Vsakdo

naj si izpraša svojo vest, ali je glasnik nove dobe, ali sliši nov glas. To je revolucionarni glas, za katerega se je opredelila tudi Cerkev, ker zagovarja razvoj in napredek posameznika in vseh ljudi. To je ura resnice, je velika listina vesoljne ljubezni, je pogumna izjava brez pridržkov. V koncilskih poslanicah odgovornim oblastem in stanovom se je papež in ves koncil obrnil s prošnjo k prenovitvi, da bomo zveste priče Jezusovega evangelija. Koncil se je obrnil na državnike, znanstvenike, umetnike, žene, delavce, bolne in trpeče ter na mlade. Danes pa se papež Pavel VI. obrača na vse ljudi dobre volje, ki se zavedajo, da gre pot miru preko napredka. Na tej poti moramo biti vsi složni. Današnji svet želi živeti v bratstvu, brez nevednosti, brez zmot in zablod, vse pa naj teži k svojemu Stvarniku. Pot k rasti zahteva žrtve. Žrtve, sprejete iz ljubezni do bližnjega so znanilke napredka človeške družbe.

Včasih očitajo Cerkvi, da prihaja vedno z zamudo, da le zasleduje in ugotavlja, ne vodi in ne predvideva pa velikih dejstev, ki oblikujejo zgodovino sveta, da njen sociadni nauk prihaja prepozno. Ob okrožnici Napredek narodov Cerkev ni zatisnila oči, se ni zaprla vaze. Sklonila se je k trpečemu človeštvu in ga dviga k božjemu kraljestvu ljubezni.

Imamo in poznamo vrsto socialnih okrožnic. Če bi jih svet razumel in udeležil, bi novih smernic ne bilo treba. Naj Pavlova okrožnica Napredek narodov postane velika listina ljubezni in ne le lepa krilatica parlamentarnih dejanj, visokih obljub, sklicevanj in praznih besedi odgovornih. V duhu Janezovih okrožnic Mati in učiteljica, Mir na zemlji in Pavlove Napredek narodov naj odgovorni začno urejati mednarodne odnose, naj se sklonijo k šibkim, k maloštevilnim, k tlačnim in preganjanim in naj jim dajo žarek tiste ljubezni, po kateri vsi tako hrepenimo.

MED GORIŠKIMI PEVCI

POGOVOR Z DIRIGENTOM PEVSKEGA ZBORA »LOJZE BRATUŽ« - STANKOM JERICIJEJEM

Govoriti o tem kaj je pomenil in še pomeni zbor »Lojze Bratuž« za Gorico bi bilo odveč. Z zborom je povezano ime Lojzeta Bratuža in njegova trpka usoda, prav tako je z zborom združeno ime Mirka Fileja, ki je bil njegov dolgoletni neutrudljivi vodja. Spominjamo se nastopov v mali dvorani na Placuti, ko še ni bilo Katoliškega doma: vse je bilo skromno a lepo. Ob otvoritvi Katoliškega doma sta zadnjikrat zapela »zbor in njegov dirigent«, slovesno in v vsej svoji moči.

Po smrti prof. Fileja je nastala v goriškem življenju globoka vrzel; najbolj jo je občutil zbor sam. Iz njega je sicer izšlo število novih mladih pevovodij, ki danes poživljajo naše mesto in okoliško kulturno življenje, za zbor pa se je začela doba krize. Najprej je vodstvo zboru prevzel g. Ivo Bolčina, ki ga je pripravil tudi do samostojnega koncerta. Kasneje je prevzel vodstvo g. Stanko Jericijo, ki ga vodi še danes, obenem pa upravlja tudi službo kaplana v cerkvi na Travniku.

Poiskali smo g. Jericija v nedeljo po slovenski maši ob 9. uri. Bali smo se, da ura ni primerna, vendar smo pozvonili. Res, g. Jericijo je komaj pritekel iz spovednice, ostajalo mu je le pol ure časa, ob 11. uri je že moral spet v cerkev, vendar nas je rad sprejel. Prosili smo ga, da bi nam kaj povedal o zboru, o težavah, o uspehih. Vprašali smo.

Pred dvema letoma ste vi, g. Jericijo, sprejeli vodstvo zboru »Lojze Bratuž«. Bi nam lahko povedali s kakšnimi občutki in na katere težave ste naleteli?

Ne, ne, vas prosim... O tem mi je nerodno govoriti.

Ne bomo vztrajali. Pa nam povejte kaj o svojih pevcih. Zdaj ni g. Jericijo več zadržan. O svojih pevcih rad govori.

Svoje pevce občudujem. Če jih lahko primerjam s pevci drugega zboru, ki ga tudi vodim (g. Jericijo vodi tudi italijanski zbor cerkve sv. Ignacija) moram reči, da so resni, disciplinirani. Prijetno me je presenetila njihova točna in natančna izgovorjava, sad študija in mojstrske šole prof. Fileja. Seveda težave so: zbor ni v najboljši sestavi, manjkajo moški glasovi, tako tudi ženski del pri izvajanju trpi. To zelo otežuje delo dirigentu. Tisti pevci, ki so pri zboru ostali, so pokazali kljub težavam žilavost in voljo, zato vztrajamo. Ko sem prišel v Gorico, mi je nekdo rekel, da molk marsikaj premaga: pri svojih pevcih občudujem njih tiho in vztrajno delo.

Koliko vaj imate mesečno ali tedensko?

Vadimo enkrat na teden, pred nastopi pa dvakrat.

Kaj so vaši pevci po poklicu?

Na to vam lahko boljše odgovori predsednik zboru prof. Andrej Bratuž.

Mešani zbor »Lojze Bratuž« na mednarodnem tekmovanju »C. A. Seghizzi« v Gorici leta 1965

Prof. Bratuž je že dolgoletni član zbora in dobro pozna svoje kolege. Povedal nam je. Člani našega zbora so iz mesta in okolice. Zastopani so skoraj vsi poklici: od delavca in študenta, do trgovca in profesorja, učiteljice, gospodinje in obrtnika. To nas ne moti. Težave pa nastanejo zaradi ur in dneva za vaje. Mnogi pridejo iz dela naravnost na vaje, druge čaka po vajah še tovarna,

spet drugi morajo zaradi vaj spreminjati delovni urnik.

G. dirigent, kljub težavam v zboru ste zadnje čase večkrat nastopili, na Cecilijanki ste tudi odnesli prvo nagrado.

So nekatere prireditve, katerim se ne moremo odreči. Poleg Ceciljanke smo še nastopili na Gre-

goričeви proslavi, nato ob priliki pete obletnice otvoritve Kat. doma in mogoče še kje.

Kakšne pesmi sedaj vadite? Je vaš repertoar obširen?

Poleg slovenskega narodnega in umetnega petja bomo sledili tendenci, ki je vidna tudi v Sloveniji, ukvarjali se bomo tudi z renesančnimi deli, predvsem Gallusom.

Mislite v bližnji prihodnosti kje nastopiti?

Povabili so nas v Nabrežino, v kratkem pa bomo sodelovali na dveh prireditvah v Kat. domu.

G. Jericijo, lani ste uspešno nastopili z zborom cerkve Sv. Ignacija na mednarodnem tekmovanju C. A. Seghizzi. Mislite tudi z našim zborom letos na to tekmovanje?

Na »Seghizzi« letos ne mislimo.

Govorili smo o zboru, o pevcih, bi nam povedali kaj o sebi? Ste po rodu Goričan?

Doma sem iz Avč pri Kanalu, predvojne Goriške.

Kakšna je bila vaša pot do glasbe?

Jaz sem amater. — Ali pa — napišite, da na to vprašanje ne odgovorim. Saj lahko?

Ne bomo vas več zadrževali, samo še kratko vprašanje, ker vidimo, da ljubite kratke odgovore. Kaj mislite o katoliški prosveti na Goriškem?

Spet ne bi smel odgovoriti, ker sem sam duhovni asistent SKPZ. Bil sem zadnjič na občnem zboru, slišal sem poročila referentov raznih društev, dejstva kažejo, da katoliška prosveta deluje.

Morali smo se posloviti. Odšli smo zadovoljni nad tem razgovorom, veseli predvsem zato, ker je zbor »Lojze Bratuž« dobil dobrega dirigenta, ki ga bo gotovo popeljal do novih uspehov.

Silvan Kerševan

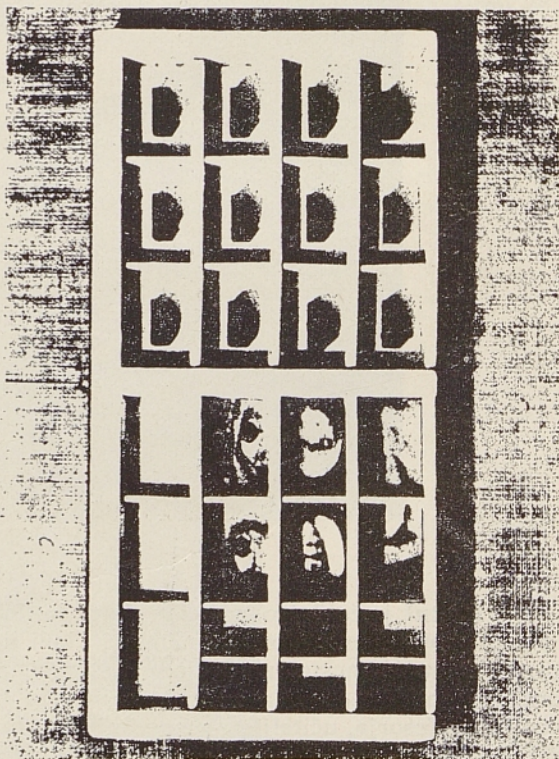
Lojze Spacal: Čolni

Včasih so ustvarjali slikarji samo za izbrano občinstvo; samo bogati izbranci so si lanko okrasili svoja stanovanja z velikimi platni. Danes so nam umetniki mnogo bliže: poznamo jih, lahko obiskujemo njihove razstave, včasih jih lahko obiščemo tudi v njihovih ateljejih — delavnicah.

Slovenski slikarji so v zadnjem času razstavljali svoja dela na mnogih razstavah. Njihovo delo je tako zelo umetniško pomembno, da mu daje priznanje tudi evropski umetniški svet. Zato se nam zdi potrebno opozoriti rojake na naše umetnike, saj bi bilo neodpušljivo, da bi jih drugi poznali in priznavali, mi sami pa ne bi vedeli, da jih imamo.

Slikar Lojze SPACAL je razstavjal v občinski gale-

LEPOTA V BARVAH NAŠIH SLIKARJEV

Avgust Černigoj: Iz zadnje razstave

riji. Vse kritike, tako domače kot inozemske so si bile edine v tem, da se njegova umetnost dviga v vrnove današnje evropske likovne umetnosti. Poleg tega pa diha iz njegovega dela naš najbližji kraški svet. Njegov slog je prečiščen do zadnjih odtenkov.

Prof. Avgust ČERNIGOJ je skoraj na vsaki svoji novi razstavi nov. To je najnemirnejši iskavec lepote, ki jo je некоč upodabljal v krajini, potem v domovih, v barvnih prelivih, v kombinacijah najrazličnejših podob in spet v kombinaciji in barvni osvežitvi predmetov, ki nas obdajajo; Cevc bi rekel, da se vrača k »preprostim stvarjem«.

Ob 60-letnici življenja razstavlja Jože CESAR. S svojo retrospektivno razstavo je hotel pokazati tržaškemu občinstvu svojo rast in dosežke na umetnostnem področju. Iz vsega njegovega dela odseva velika ljubezen do lepote, ki poustvarja v živih barvah s temperamentnimi potezami čopiča, a odseva prav na dnu iz njih lirika slovenske duše.

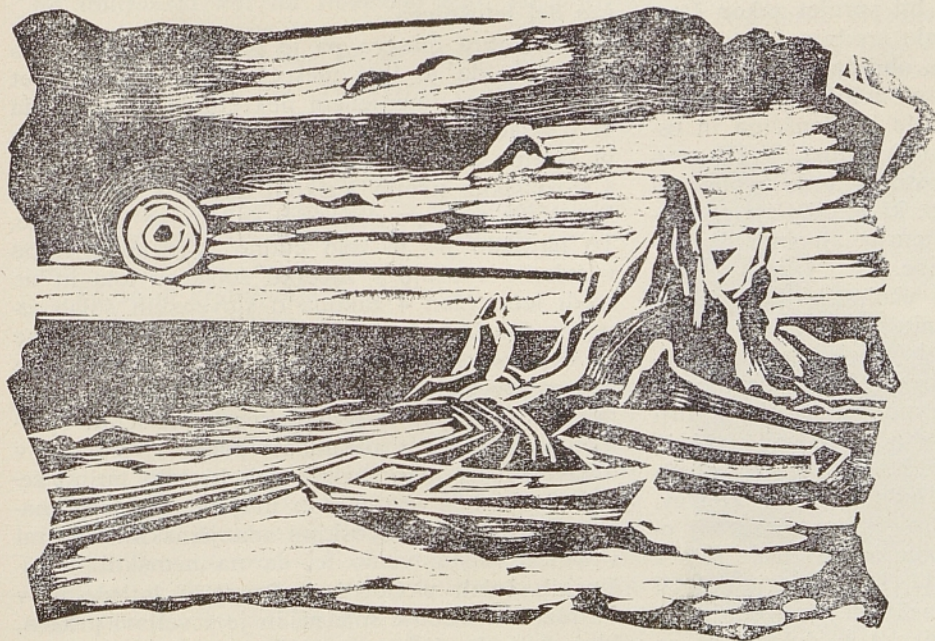
K tej trojici spada še slikar Avrelj LUKEŽIČ. Ni sicer zadnji čas razstavljal, a imel sem priliko pogledati v njegovo bogato zakladnico slikarskih del v ateljeju. Koliko lepote je upodobil Lukežič na Krasu in jo prinesel domov in koliko izrazite lirike je v njegovih risbah in slikah! Zelo prav bi bilo, da bi našel čas in voljo, da bi tudi on pripravil svoja dela za razstavo v mestu.

Klavdij PALČIČ je razstavljal v Rimu, akvarelist Robert HLAVATY sicer tudi ni razstavil že nekaj časa, a bi bila tudi njegova razstava prav gotovo zelo zanimiva in bi je bili veseli. Prav tako čakamo, da bo razstavil SAXIDA in drugi.

Ne samo mesto, tudi Boljunec in Nabrežina, Zgonik in Repentabor, l'udje z vseh naših krajev naj obiščejo razstave naših mojstrov. Poskrbeti moramo za posebno vodstvo po razstavi zanje in skušajmo jim umetnine čim bolj približati. Potem bomo zmeraj pogosteje našli slike naših slikarjev v naših domovih. JOŽE PETERLIN

Jože Cesar: Lastni portret

Avrelj Lukežič: Iz ilustracije Janežičeve »Moja podoba« (linozrez)

Firence — cilj tolikih naših izletnikov

Naše šole na izletih

V drugi polovici aprila hite vse naše šole v najrazličnejše kraje na izlete. To sicer ni »majniški izlet« kot so znani iz naše tradicije, saj smo še v aprilu, vendar imajo v sebi vse tiste lepe pomladne značilnosti prihajajočega meseca.

Na izletih se učenci še bolj povežejo med seboj, profesorji bolj spoznajo učence in učenci bolj profesorje: vsak šolski izlet odkrije učencem marsikaj novega; če jih prežive v prijetnem razpoloženju, ostanejo v spominu za vse življenje.

Ljudske šole imajo krajše izlete, srednje šole že daljše. Tretji razredi srednjih šol si že ogledujejo Padovo in Benetke (Sv. Ivan) ali hite v San Marino (Opčine), licej obiskuje galerije in druge umetnostne spomenike v Firencah, trgovski zavod se zanima za industrijo in trgovino v Mila-

nu, učiteljišče za naravo in šolske zavode v severnem delu države in tako naprej.

Domov se vrača naša mladina vesela in srečna. Njene sreče se veselimo tudi starši in sploh vsi, ki imamo mladino radi. Veseli smo njenih bogatih doživetij. Upamo, da so povsod, kjer koli so bili naši učenci in dijaki, zapustili lep vtis. Upamo, da jih je spremljala tudi povsod naša slovenska pesem. Če je na kakšni šoli še ne znajo dovolj, upamo, da jih bo za to pripravil glasbeni pouk za prihodnje leto.

Veseli smo, da sa se naše šole z izletov srečne vrnile. Starši smo hvaležni učiteljem in profesorjem za njihovo skrbno vodstvo in žrtev.

— m —

Latinščina v srednji šoli

Vprašanje pouka latinščine v srednjih šolah je bilo dolge mesece predmet vročih parlamentarnih in komisijskih debat. Po tolikih nasprotujočih si mnenjih, je bil kompromis edini izhod. Dne 31. decembra 1962 je bil sprejet zakon šte. 1859, ki ustanavlja današnjo srednjo šolo, iz katere je odpravil latinščino, obdržal pa samo njene sledove. Omenjeni zakon določa, da se v II. razredu srednje šole poučuje italijanščina in osnove latinščine kot en sam predmet. V III. razredu pa je latinščina samostojen, toda neobvezen predmet. Samo tisti učenci, ki se odločijo za klasični študij, morajo pri nižjem tečajnem izpitu polagati izpit tudi iz latinščine.

Na šolah s slovenskim učnim jezikom je po sprejemu tega zakona veljalo pravilo, da se pouk latinščine v II. razredu srednje šole povezuje skupaj s slovenščino, torej slovenščina in osnove latinščine. To je bilo popolnoma logično, saj se tuji jeziki poučujejo na osnovi učnega jezika, ki je na slovenskih šolah slovenščina. Dne 26. maja 1965 pa je izšel Dekret predsednika republike šte. 1099. Ta dekret je bil izdan na osnovi zgoraj omenjenega zakona in zakona za slovenske šole z dne 19. julija 1961 šte. 1012. Ta dekret je določil predmetnik in število tedenskih ur za srednje šole s slovenskim učnim jezikom in določil, da se

na srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom osnov latinščine v II. razredu ne poučuje, pač pa je latinščina neobvezen predmet v III. razredu. To je tudi veljalo lansko šolsko leto in tudi dobršen del letošnjega.

Decembra meseca pa je prišlo nepričakovano obvestilo, da je lani meseca maja državni svet razpravljal o omenjenem dekretu in ugotovil, da ni v skladu z zakonom o ustanovitvi srednje šole in sklenil, da je treba v II. razredu srednje šole s slovenskim učnim jezikom dodati k pouku italijanščine eno uro tedensko še osnove latinščine. To naročilo pa je zelo čudno. Vse spremembe v šole se vnašajo v začetku šolskega leta in ne sredi leta. Člen 4 zakona o slovenskih šolah izrecno določa, da učne programe in predmetnike za vse šole s slovenskim učnim jezikom določa dekret predsednika republike na predlog prosvetnega ministra. V našem primeru pa se ta sprememba zahteva z navadnim pismom. Ker je v državi precej manjšinskih šol, bi bilo nujno želeto, da bi bile vse enotno urejene. Ni nam znano, kako je s francoskimi manjšinskimi šolami v Dolini Aosta, vemo le, da na nemških manjšinskih šolah v Gornjem Poadižju latinščine v II. razredu srednje šole ni, in je v veljavi praksa, ki je bila do nedavnega pri nas.

K temu vprašanju se bo treba še vrniti. Kako naj bo uspešen pouk latinščine, ki ga na prvi stopnji vežeš z italijanščino, takoj naslednje leto pa je samostojen predmet na osnovi učnega jezika, to je slovenščine. Vsa didaktična načela govorijo v prid slovenščine.

Skupine predmetov

Uradni list št. 85 z dne 5. aprila objavlja ministrski dekret z dne 30. septembra 1966, ki določa skupine predmetov za sestavo stolic in učno obveznost profesorjev na klasičnih in znan-

stvenih licejih ter učiteljskih s slovenskim učnim jezikom. Dasi ta dekret ne prinaša dejansko ničesar novega in je le gola formalnost, so sedaj uradno določene stolice na omenjenih šolah.

Sedaj pričakujemo še sličen dekret za srednje šole. Ker pa je srednjih šol več, in so nekatere tudi močnejše, jim je treba določiti, koliko tečajev pripada vsaki in s tem v zvezi tudi večje število posameznih stolic. Ko bo tudi to določeno, je še treba urediti vprašanje slovenskih habilitacij za vse srednje šole in pa razpisati natečaj za vsa mesta.

Maks Sah

Slovenec za zaprtimi vrati

Na vrtu pred hišo sem si onega pomladnega dne dajal liričnega duška in rahljal zemljo okrog hijacint. Približa se mi sosedov sinček, ki sem ga pa le bežno poznal, saj sem se šele pred kratkim preselil v ta kraj predmestne okolice. No, in sosedov sinček začne kramljati in radovedno povpraševati, kaj da delam, kakšne cvetlice da so to itd. Ko sem mu več ali manj zadostno utešil radovednost, začnem pa jaz z radovednimi vprašanji: koliko let ima, kako mu je ime — na posled na vprašanje, porojeno iz trpke radovednosti: v kateri razred da hodi; in tu se začne pomenek tako razvijati:

On: V petega.

Jaz: v slovensko ali italijansko šolo?

On: V italijansko.

Jaz: Pa kako to?

On: Kaj ni vseeno? Glih takšen program je na italijanski kot na slovenski šoli. To pravita tudi mama in papa.

Jaz: Pa slovenščine bi se moral dobro naučiti. Več jezikov znaš, več veljaš, pravi pregovor.

On: Ja, saj slovensko znam. Doma govorimo zmeraj po slovensko.

Jaz: No, tudi to je nekaj.

On: Ja, moramo govoriti po slovensko, znaste, ker naša nona ne zastopi niti besede po italijansko.

Tu se je kramljanje končalo.

Saj ni treba komentarja.

Pač pa bi se dal komentirati razgovor, ki sem ga imel pred kratkim z bivšim sošolcem, absolutno višje slovenske srednje šole v Trstu, ki se ima prav slovenski diplomi zahvaliti, da je uslužben pri državnem podjetju. Ta, sedaj že poročeni gospod, ki ima ljubko hčerkico, ki se tu imenuje Guerrina, a postane — ko gredo čez mejo na izlet ali »po spesu« — Vojka, mi je razlagal, da Slovenci v Trstu nimamo bodočnosti, ker nas italijanska družba odklanja in ker te kot Slovence ne sprejmejo v vsako službo. Zato pa — pomagaj

si s tem, da na cesti govoriš italijansko, poskrbi, da le slovenska družba ve, da si Slovenec... saj s tem nikomur ne škoduješ, sebi pa le koristiš! »V srcu« pa le ostani Slovenec, če hočeš.

Pozabil sem temu gospodu ugovarjati, češ, poglej nedeljski »Piccolo« in se prepričaj, koliko podjetij zahteva uslužbenca z znanjem našega jezika, ali pa ga prepričevati, da te kot poštenega človeka povsod spoštujejo in da tudi s tem, da svojega jezika ne zatajiš, dokažeš svojo poštenost! — pozabil! Saj se mi je porodilo takoj mučno vprašanje: kako takemu človeku povedati, da bomo le z živo besedo pokazali, kaj smo in da bomo le s tem prepričali, da bi nas drugi zatirali ali pa bi se sami iztrebili! Ali pa naj bi ga vprašal, zakaj se Nmec v Italiji, Anglež v Franciji, Italijan v Jugoslaviji — ne sramuje govoriti v jeziku, v katerem ga je naučila izražati se rodna mati! Na koncu pa bi ga vprašal, zakaj se mu zdi sramotno pripadati majhnemu narodu in zakaj se zaradi tega čuti prisiljen varati samega sebe in z materialnimi izgovori skrivati svojo šibkost!

Drago Stoka

OKRVAVLJENI ASFALT

Neprekinjena kolona avtomobilov požira kilometre in kilometre asfalta. Vsakovrstni avtomobili so to ter vsemogočih barv in jakosti. Oko voznika, ki togo sedi za volanom, uživa, ko se nihalo na kilometražnem števcu oddaljuje od številke 100 in gre proti 120, 130... Sopotniki nočejo pokazati strahu, ki jim sili iz oči: za nič na svetu ne bi hoteli, da bi kdo mislil, da so strahopetni in tako »po starem«, da se bojijo malo večje brzine. Hitrost postaja večja in večja... dokler ni zaslišati močnega, obupnega udarca.

In topla, zdrava, mlada kri pordeči asfalt... Sopotniki, vsi okrvavljeni, šokirani, se skušajo s pomočjo prvih mimoidočih rešiti smrtnega objekta železja ter okovja razbitega avta. Ničesar ne razumejo več, blede so kot sveže pobarvan zid, kri jim curlja po prazničnih oblekah. Slednjič planejo v sunkovit, dolg, neukrotljiv jok. Deset metrov stran leži voznik: sunek ga je vrgel na gmajno ob cesti in tam je obležal med kraškimi ostrimi skalami. Čez čas pritulji policijski avto, kmalu nato še Rdeči križ, ranjence nalože

na nosila. Za šoferja ni več pomoči... Pustijo ga tam in zdrve proti bolnici ob pretresljivem tuljenju sirene. Nekdo prinese nekaj platna in pokrije truplo mladega voznika.

Čez nekaj časa, ko odstranijo vse sledove nesreče, se začne promet spet normalno razvijati. Avtomobili drviijo mimo kraja nesreče, kolesa teptajo še skoraj gorko kri, a nihče ne vidi ničesar: veselo, brezskrbno je treba drveti naprej, naprej proti zastavljenemu cilju; saj je nedelja in še pomladna povrhu. Treba jo je čimbolje izkoristiti in prevoziti 300, 400, 500 kilometrov gladke ceste. Kaj to, če sploh ni časa za počitek in krajši oddih na travniku, za sprehod po pomladansko dišečem gozdu. Ni časa za take reči!

Če bi postavili ob robu ceste, kjer je prišlo do tragičnih nesreč, križ, ali kako drugo znamenje, bi naše ceste sličile ogromnemu, dolgemu pokopališču. In bogve, kako bi tako pokopališče vplivalo na voznike in hitrost njih avtomobila, tega malega boga, Bog ve?

Kdaj bomo bolj na vse to mislili? D. S.

SAD DELA IN POŠTENJA

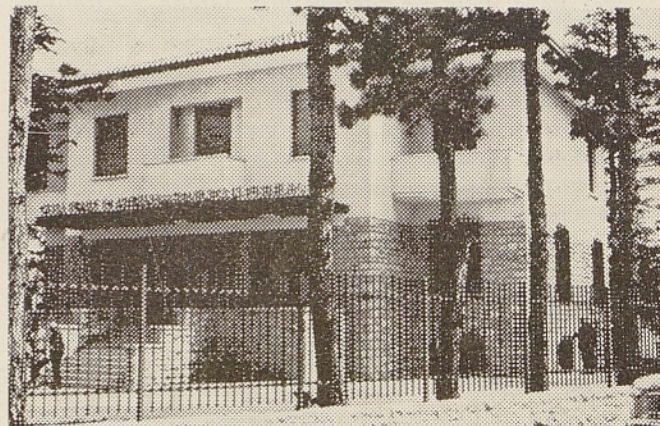
Leta 1908 so ustanovili na Opčinah Hranilnico in posojilnico. Ustanovitelji so pričeli s skromnim poznanjem denarnega poslovanja, a z velikim idealizmom in poštenostjo.

V nedeljo, 23. aprila je bil odprt novi sedež na vogalu cest Trst - Ljubljana in Opčine - Bazovica. Nova stavba Hranilnice stoji v parku in je zelo okusno zgrajena in notranje urejena. Načrte zanjo je naredil ing. Milan Sosič.

Predsednik Hranilnice, Josip Podobnik je v nedeljo izrazil svoje veselje, da je lahko sedež odprl, pozdravil je člane in goste. Podpredsednik, ing. Milan Sosič pa je kratko označil delovanje zavoda.

Vodstvu in uradništvu čestitamo ob novem uspehu in želimo zavodu še večjega razmaha.

j. p.

NA KRIVEM BRDU

KRONIKA GORENJSKE DRUŽINE

Pričujočo kratko povest je odkril naš sodelavec v zanimivih okoliščinah. Na svojem križarjenju po Škofjeloškem pogorju je naletel na večji samotni kmetiji na 79-letno kmetico, mater desetih otrok, ki si — že sedem let mrtvoudna na postelji — krajša čas s pisanjem resničnih zgodb iz domačega pogorja. Ker ji desnica ne služi več, se je naučila pisati z levico. In ko se ji je priporočil za eno izmed zgodb, je mati Podmlačanka

(Od Selške in Poljanske doline se odcepi proti pogorju nešteto sotesk, dolin in grap. Ko se vzpneš na hrib, se razprostre pred teboj med orjaškima gmotama Blegaša in Ratitovca, ki dosežeta skoraj 2000 m, nešteto z zeleno smrekovino obraščenih hribov, posejanih s samotnimi kmetijami. Zaradi dolin, ki jih ločijo, so domačije oddaljene tudi po uro hoda ena od druge, le tu in tam so tri, štiri na kupu. Takšno je Krivo brdo. Široka jasa, obdana z gozdovi, prve hiše šele onkraj doline na sosednjem hribu. Sredi košenine podružnična cerkev sv. Valentina, poleg košata kmečka domačija Krivobrdarjeva s tremi gospodarskimi poslopji. Malo više v bregu dve bajti. Malo niže čebelnjak in pod njim izginja v grapo kolovoz.

Pol ure skozi gozd se na poljansko stran spet razpre široka zelena jasa, to je Podmlaka. Ena sama doma-

ka vzela s kupa tanek zvezek, rekoč: »Tale tukajle je od začetka do konca resnična!«

Tako smo torej prišli do te zgodbe, ki kaže naravno razumnost in življenjsko modrost preproste slovenske kmečke matere pa tudi neverjetno vztrajnost in veselje do življenja.

Preden začnemo s povestjo, Vam želimo predstaviti prizorišče zgodbe in avtorico.

čija z mogočnim gospodarskim poslopjem. Onkraj hriba je skupina hiš, Na Mlaki, na ozadju pa kot mračna senca pobočje Starega vrha. Mati Podmlačanka, naša avtorica, leži v dolnji hiši z veliko kmečko pečjo v kotu. Skozi okna silijo veje hrušk in sliv, pod okrom žubori ves dan voda v korito in Podmlačanka, drobna ženica snežno belih las, mlečno bele polti in zardelih ličk, s potezami, ki kažejo nekdanjo vaško lepoticu, sedi na postelji, moli, piše in se kdaj pa kdaj pogovori s katerim od desetih otrok ali širiatridesetih vnukov, če jo pridejo kdaj obiskat.

Podmlačankino besedilo je naš sodelavec samo iz narečja včasih prelin v knjižno obliko, sicer pa je pustil vse nedotaknjeno, saj je vrednost povesti prav v njeni pristnosti).

Značilni gorenjski dom

Ubrano so peli tistega poletnega dne zvonovi pri podružnični cerkvi sv. Bolantina na Krivem brdu. V presledkih sta močno pritrkavala mežnar Matiček in gostač Jur, bila je namreč binkoštna sobota.

Molče sta se spustila dol po stopnicah in mežnar je zaklenil cerkev. Gredoč se je oziral proti vzhodu, kjer so se kopičili oblaki, in mrmral sam med seboj: »Le zakaj sem spodil otroke v gmajno, mala dva še bosa, zdaj bo pa gotovo dež. Seveda, mislil sem, da bo imela Polona mir pred njimi.«

Čez brdo je zagledal deklo Marjano, ko je vsa kriva nesla koš veh iz zelnika: »Gosenice so se ga polotile, zelo je že objedeno,« je rekla. Ni ji odgovoril, ves zamišljen je stopil v hišo in šel po stopnicah v gorenjo hišo, kjer je ležala bolna žena. Že zjutraj ga je bila naprosila, da bi šel po Nosečko. »Kaj misliš, saj še ni čas, je vendar šele sedem mesecev,« ji je bil odgovoril. Zdaj se mu je še bolj tožila in ga prosila:

»Res še ni čas, pa Nosečka je dobra za take reči, zdravilne rože ima pa kapljice za krče. Res je dobra za k ženskam v takem času.«

»Če je pa tako, pa kar grem!«

Kar čez Stari vrh je pohitel v Jarvovsko grapo po staro gostačko Nosečko.

Tisti čas še ni bilo učenih babic, so bile le mazačke. Če je bilo vse v redu, so pomagale, kakor je bilo pa kaj narobe, je pa največkrat vse skupaj umrlo, mati in otrok.

Na Krivem brdu pri mežnarju so imeli že štiri otroke, peti je bil na rajži. Matiček je spešil korake, Nosečko je našel, ko je vardevala, in kar prècej sta bila nazaj. »Kako je že kaj?« je vprašal Matiček ženo.

»Tak' sem prečudna, vso noč nisem spala pa krč me zbada v križu,« je rekla Polona.

»Ali veš, Matiček, kaj bi bilo dobro zanjo, ko je že tako oslabela? Kakšen požirek brinovca,« je nasvetovala Nosečka, »še zaspala bi po njem. Samo to je, kje ga boš dobil!«

»O, brinjevca ima pa gotovo še Jur kaj, svoje čase ga je zmeraj imel.«

Šli so in dobili, popila ga je požirek, kmalu je postala bolj mirna, še nasmehnila se je Matičku. Kar potroštan je bil in se je jel pripravljati za v Loko. Branila mu je: »Ne hodi danes, mogoče je pa že prišel čas.«

»Moram iti davke plačat, da ne pride sekacjon. Če treba, bo pa Nosečka pri tebi ostala.« Odšel je. Mazačka se je pojezila čez moža, ko tak čas gre od doma. Kmalu po Matičkovem odhodu se je začelo zares. Nosečka je zakurila, da je bilo tople vode, in popravila porodnici posteljo. Po dolgem naporu so dobili otročka. Babica ga je nesla v hišo in pokazala otrokom:

»Vidite fantka, kako je lep! Nobeden me še ni tako dajal, da bi bil le zdrav.«

Polona je začela blesti. Gostača Jurja so poslali proti Loki, da bi narajmal Matička. Šele v soteski ga je dotekel in povedal, kako je doma. Silno se je prestrašil Krivobrdar, takoj je vzdignil zdravnika v Loki in podvzivali so se vsi trije nazaj.

Polona je tačas slabela, babica ji je dala neke kapljice za slabost, da se je spet zavedla. Poklicala je deklo Marjano:

»Marjana, ti boš vzela fantka, jeli? Jaz bom umrla.«

Ko so prišli iz Loke, je bila še živa. Pogled ji je obvisel na Matičku. Opazil je, da je bil pogled steklen. Zrušil se je poleg nje in neutolažljivi

V vznožju gora žive svoje mirno življenje slovenski domovi

vo zajokal, Marjana pa: »O Bog, ali more biti še kaj hujšega!«

Otroče je bilo drobčkano in vse modrikasto. Ženske so rekle:

»To pa ne bo živelo, saj bi bilo najbolje, da gre za mamó.«

Pa je ostalo živo in krstili so ga za Martina. To ime mu je bila izbrala dekla Marjana.

ŽIVLJENJE DEKLE MARJANE IN KRIVOBNDARJEVIH

Marjana, ki je imela sedaj otroka v oskrbi, je izbrala ime Martin po fantu, ki ga je imela rada, ko je bila še mlada. Zdaj je bila stara že sedemdeset let, pozabila pa ga še ni. Ostala je samica, zato so ji radi nagajali:

»Zakaj pa nisi vzela Martinčka, saj je bil vendar tak lep fant in postaven tudi!«

»Ja, namenjen mi ni bil!« je zmeraj vzdihnila in na skrivaj obrisala solzo. Stvar je bila pa taká, da se je Martin samo malo pošalil z njo. Ljudje so se čudili, da se mu le ljubi šaliti se z Marjano, ko je bil vendar fant, da so najboljša dekleta gledala za njim. Marjana pa lepa res ni bila. Imela je nenavadno velik orlovski nos, vranje oči in Bog jo je bil obdaril z dolgimi, ven štrlečimi zobmi. Martin pa je rekel, da se mu, kar ima Marjana, zdi najlepše, in Marjana je bila srečna. Ravno toliko je bila za vetrom, da je verjela. Oženil se pa le ni, za mrzlico ali kaj je umrl tam v vojakih nekje. Če ga Marjana ni dobila, pa ga tudi nobena druga ni. Za deklo je šla k Mežnarjevim in zdaj je pri hiši že 40 let.

Radi so jo imeli pri Krivobrdarju. Ubogala je rada pa s hišo je držala. Od kraja je plačo dobivala, zdaj pa, ko je stara, na tisto ne gleda več. Čevlje ji napravijo pa kakšno cunjó, najbolj pa ji je to všeč, da ji dajo kakšen štamperček »ta kratkega« pa da je nobeden od hiše ne goni.

Po Polonini smrti je rekel Matiček:

»Bolj si potrebna kot kdaj prej, zdaj te pa res ne bomo gonili, boš za otročeta skrbela.«

Vse je bilo v neredu, ko gospodinje ni bilo več. Nikogar ni bilo, da bi vse spravil v prejšnji red. Otroci so bili še majhni. Najstarejša je bila Polonca, stara štirinajst let. Ta je prevzela gospodinjstvo. Težko je šlo, kak nasvet ji je dala Marjana, gospodarstvo pa je vodil oče Matiček. Tudi Martinek je že malo zrasel, pil je kozje mleko in se je že smejal. Očeta niso otroci nič kaj radi imeli, rajše so imeli deklo Marjano, ki se je bolj ukvarjala z njim. Ženil pa se Krivobrdar ni več, preveč mu je bil ostal v spominu ženin zadnji pogled, vzela ga je za svarilo. V družini in pri pijači so ga možje večkrat dražili: »Kaj, Matiček, se ne boš ženil? Saj si še fest dedec, katera bi te pa že vzela.«

»Kaj mi mar. Ne vidim take, da bi jo vzela. Saj nič ne rečem, tudi Polona je imela kakšno napako. Dobra je bila, pa eno navado je imela, da je morala biti zmeraj njena beseda zadnja, če je bilo prav ali ne. To me je dražilo. Če bi jaz ne jenjal, ona bi ne!«

Otroci so rasli, pet jih je bila pustila Polona, pa so bili vsi dobro vzgojeni. Molitve in vlnudnosti jih je učila Marjana, za delo in poštenost jih je krotil oče. Seveda se je poznalo povsod, da ni skrbne roke gospodinje, po njivah, v hlevu in okrog vogla.

ŽIVLJENJE GOSTAČEV NA KRIVEM BRDU

Takrat so imele boljše kmetije v bližini eno ali več bajt. Tja so vzeli ljudi, ki niso imeli svojih domačij, in imenovali so jih gostače. Namesto plačila so jim bili gostači dolžni pomagati pri delu. To so bili največ obrtniki, ki so hodili za zaslužkom tudi naokrog. Krivobrdarji so imeli dve takšni bajti. V tisti blizu cerkve je stanoval krojač Jur s svojo ženo Barbo. Bila je mnogo starejša od njega. Dve kozi je imela, da ju je pasla, vsako leto je lahko prodala dva težka kozliča pa še mleko je bilo pri hiši. Pa Barba je bila vsako leto starejša, morala je prodati kozi, kdo se bo ubijal z njima, noge so jo bolele in želodec ji je nagajal, pobrala jo je zima.

Jur se je kazal žalostnega, v resnici pa je bilo ravno drugače. Prej je nosil dolge zmršene lase in ni se bril, da sta si bila z ženo enaka. Zdaj se je ostrigel in obril, zavezal si je kravato, kar pocvetel je. Šepetali so, da misli na ženitev. Prvo predpustno so ga oklicali:

»Jurij Potočnik, vdovec, jemlje v zakon Jero Bergant, deklo!« Zdaj so vsi vedeli, da jeni je Hdelovo deklo. Bila je petnajst let mlajša od njega. Zdaj so imeli pri Krivobrdarju dobro delavko. Jurček je bil sila ponosen, da je imel tako mlado pa debelo ženo. S prvo ni imel otrok, ta bo pa še otroke imela, tako je rekel.

Druga bajta, ki zdaj že razpada, je bila nižje doli pod vrtom, jaz se spominjam še dveh možakov tiste rodovine. Bili so si nekaj v rodu s Krivobrdarji. Eden, Jovan po imenu, je v mladosti študiral, že v sedmi je bil in je bil dotlej lepo zdeloval. V sedmi se mu je pa uprlo. Mučil se je čez moči in pošagoma se mu je omračil um. Bil je revež, pa ljudje so imeli usmiljenje z njim, dobil je jesti povsod. Večkrat ga je kdo prosil, da mu je raztolmačil kako pisanje v drugem jeziku. Za delo ni bil, rad pa je ustregel gospodinjam, da je odnašal mehove v malin in nazaj. Ako ga je kje uhitela noč, je tudi zelo rad v družini roženkranc naprej molil. Spal pa ni nikoli drugje kot na mežnarjevem čebelnjaku. Zavedal se je, da se ga ljudje boje, ker je bil ves trd uši. Velik revež je bil in tudi umrl je na čebelnjaku.

Drugi možak, tudi samec, je bil Lovretovc. Novice je rad prekladal sem in tja pa jarmovko za jarem je tako spletel, da se ni nikoli uničila. Gospodarji so radi kupovali od njega, dajal je kos po šest soldov ali za frakelj žganja. Tudi žegnano vodo sv. Treh kraljev je nosil, ki so jo vsako leto žegnali v Loki pri kapucinarjih. Ženske so imele veliko vero v kraljevo v toliko znamenov blagoslovljeno vodo in vzeli so jo pri vsaki

hiši. Dajali so mu denar ali pa suho meso. Tako se je Lovretovc precej opomogel za zimo.

Enkrat je pa imel smolo. Sel je z lempo iz Rovta proti Martinjvrhu. Hitel je in požvižgaval. Deobrdar ga je zagledal, že ko je prišel čez steme. Namenoma ga ni dotekel, počasi je šel za njim. Ko pride Lovretovc do grmovja, se ustavi in pogleda okrog sebe. Tam je žuborel majhen studenček. Podstavi lempo in čaka. Takrat se prikaže iz grmovja Delobrdar. Tako se je prestrašil Lovretovc, da mu je žegen že čez lempo tekkel. Padel je na kolena in ga za božjo voljo prosil, naj tega nikomur ne pove. In res je Delobrdar strogo molčal vse do gostačeve smrti.

USODA MEŽNARJEVIH OTROK

Minulo je nekaj let. Matiček se je postaral. Deko Marjano so neke jeseni pokopali pri Sv. Lenartu, Tinče je že vojaščino odsluzil in Polonca se je možila. Bila je močna in zdrava in snubili so jo v Breznico k Potočniku na veliko kmetijo. Hudo je bila zaljubljena v svojega fanta. Pa sreče Polonca ni imela. Mož ji je umrl že prvo leto, vzela ga je pljučnica. Vrnili so ji doto pa je prišla nazaj na Krivo brdo. Kaki dve leti je bila še doma, potem pa se je omožila na Jarčje brdo. Z možem sta se kar razumela, čeprav je precej rad pogledal v kozarec. Nekega dne pa je bil nenavadno razburjen in jo je v jezi udaril. Zavpila je:

»Pavle, moj prvi mož, je bil res mož, ti pa nisi!«

Zakričal je in zaklel in jo udaril po glavi. Stresla se je, dobila je drugačen pogled in zmešalo se ji je, nič je ni bilo več varno pustiti same, v Ljubljano so jo spravili na Studenec. Tri otroke je pustila možu. Ni dolgo živela. Komaj je prišlo pismo, da je umrla, se je mož že oziral, da bi kje dobil drugo. Pa v pogorju so ga preveč poznali in ni dobil domače, tja na Zirovsko je moral ponjo. Na pogled je bila grda, drugače pa dobra za vse, za otroke, moža in dom.

Na Krivem brdu je zdaj gospodaril Tinček. Oče Matiček mu ni bil še izročil, ker je bil fant le še premlad. Gospodinjstvo je vodila Micika. Bila je na glasu, da je lepotica. Fanta je imela že izbranega, pa očetu ni bil prav nič všeč. Micika je bila tako zaljubljena vanj, da ni videla njegovih napak, videla je samo njegov lepi stas in prikupno govorjenje. Bil je Benetkov Janez z Mlake, veseljak, da mu ga ni bilo para, in vseh muh poln. Janezov oče je čakal, da se fant spametuje, in mu ni hotel zapisati kmetije. Pa Janez se ni poboljšal, še globlje je padal. Oče Matiček je dejal: »Če boš Janeza vzela, boš še beračila!« Molčala je, mogoče je že sama premišljevala, da Janez ni zanjo. Pa rada ga je imela vseeno, očitno je začela hirati in nobeno zdravilo ni zaleglo, umrla je, stara triindvajset let, od same žalosti menda.

Po Micikini smrti je oče Matiček opešal in se naveličal, prepisal je dom Tinčetu. »Fant, zdaj

se boš moral pa oženiti,« je rekel, »saj vidiš, da ne moremo brez ženske. Ali imaš že katero izbrano?«

»Davčanova mi je všeč! Kaj pa vi pravite?«

»Na pogled je čedna, a tako nič ne pohvalijo tega dekleta. Mogoče bi ti bila pa katera druga všeč?«

Tine je hotel to in nobene druge. Napravili so »ohcet«, kot se za veliko kmetijo spodobi. Nevesta je bila lepa in bogata, balo je imela, da take še ni vozila soteska. Pražnjega platna je bita velika skrinja nabito polna. Kolovrat, zibelka ni mnogo kuhinjske posode, krava, več prasicev in perutnina. Goaci so bili stirje, harmonika, brdon, trobenta in klarinet. Starešina je bil Tavcar, nevestin stric, za »trušarja« je bil bajtar Cetenski, kuharica pa Sušnica iz Luše. Svatov je bilo 25 parov. Ohcet je trajala od ponedeljka zjutraj do srede zvečer. Pobiti so telico, zaklali prašiča in nič koliko kuretine. Vina pa celo bariglo.

Mežnarjev Tine in njegova mlada žena sta se dobro imela. Vzdržavala sta celo gostilno. Nesla jima ni kaj, toliko je pa bilo, da sta včasih po ves popoldan presedela pri kakem zabavnem pivcu. Stari Matiček je še živel in je težko gledal, kako nič se ne brigata za delo. Sel je po njivah in videl, kako je vse v plevelu, kako je prezrela pšenica lezla nazaj v tla. Pomislil je, kako se je moral on sam dajati z vsem, še ko je bil v glavnem sam, miada dva pa sta močna in zdrava. Morebiti bodo pa njuni otroci boljši. Tako je kar rad čakal smrti. Tisto leto, ko je umrl, se je pričela avstrijska vojska in Mežnarjev Tine je bil tudi vpoklican, pa ga ni bilo več nazaj. Tam je ostalo mnogo mož in fantov iz naše fare.

OD KRIVOBDRADJEV OSTANE SAMO SE MARTINEK

Martinek, zadnji od Krivobrdarjev, ni bil vajak, zmeraj je bil bolj slaboten fant. Imel je dve črne oči in prikupen obraz. Dekleta so ga rade imele. Se Levišarjeva Micka je bila zaljubljena vanj, ki je na Krivem brdu za dekle služila. Bila je to res »fest« punca pa pridna. Vsi so se čudili, ko je drugo leto šla nazaj domov. Prišla je druga dekla, iz Brinja. Tudi to je Martin ljubil, zato je Levišarjeva veliko prejokala, bila se je za njega, ker je imela v jeseni dobiti otroka. Martin je bil za tesarja učen, veliko je zaslužil, nekaj je imel od doma. Kupil je na Sterpniku domačijo — in poročil svojo Micko.

Sterpničan Martin se je dobro oprijel nove domačije. Dala je veliko dela, ker je bilo že precej zapuščeno, več let ni že nihče obdeloval. Poslopje je stalo tik pod goščo, tako da je bilo vse spodaj pa precej navzdol, njive in košenina. Za vodo je bilo najtežavneje, četrt ure od doma, spodaj noter v grapi je bil studenec, vso vodo je bilo treba znositi za živino in za ljudi.

Zelo se je mučila Micka. Martin je bil le malo doma, ljudje so ga nadlegovali, bil je tudi

res zanesljiv in priden delavec. To je pa večkrat rekel:

»Takrat, ko sem to domačijo kupil, sem bil zelo zadovoljen, ker sem jo tako za malo dobil. Pa je bila prav dosti draga!«

Micka je bila posebna ženska, močna in zdrava, bajto je obdelavala sama, pa pri tem, ko je imela tako goste otroke. Vseh je bilo osem, bili so živahni in poredni.

Nekoč, Bog zna, kaj je bilo vzrok, se je Martinu popolnoma zmešalo. Oddali so ga v Ljubljano na Studenec, ni se pozdravil, doli je ostal do smrti. Za domače je bil to hud udarec. Še niso se posušile solze, ko je najstarejši sin nesrečno smrt storil. Micka je silno težko živela. Čas, ki zaceli rane, je tudi njo potolažil. Bog, človeku le toliko naloži, kolikor je zmožen nositi. Čez moči ne skuša nikogar. Ta žena je bila duševno silno močna, občudovanja vredna.

NOV ROD NA KRIVEM BRDU

Vdova mežnarica ni dolgo žalovala za možem Tinetom, ki je bil v avstrijski vojski ostal. Čez dobro leto se je vnovič poročila, bil je nekaj v rodu s Krivobrdarji. Otroci so kmalu uvideli, da bi bilo bolje, ko ga ne bi bilo. Bil je neokreten možakar. Enkrat pozimi je pa samotěž hlode vozil v grapo pa ga ni bilo več domov. Doli pri Podgrivarjevem znamenju je pod potjo obležal in hlodi na njem. Tisto leto je španska pobirala po pogorju staro in mlado in vzelo je tudi mežnarjevo deklo in dva Krivobrdarjeva otroka, Francka, ki je bil jezljiv pa nič prida fant, pa malo Marjanco. Vdovi mežnarici je sedaj ostal še najstarejši sin Lojzek, star petnajst let, pa Rozalka in Janezek, ki sta bila že tudi za delo.

Lojzek je bil sila razumen in že kar odrasel za delo, vse je ponaredil. Pozimi je šel prvokrat

s fanti v družino in je bila že noč, ko je šel do mov. Bila je huda zima in precej debel sneg, fant je zgrešil pot in taval v snegu. V temi čisto blizu doma je obnemogel, zjutraj so ga našli zmrznjenega, kako je vendar bilo hudo! Mati mežnarica se ni mogla utolažiti, vso vero je imela v tega fanta. Zelo se je gnala, tak grunt pa sama za vse.

Tako sta morala Rozalka in Janezek zgodaj prijeti za težka dela. To sta se učila živeti, ta dva otroka! Imela sta res težko mladost. Rozalka je zrastle v lepo dekle in omožila se je prav kmalu na Mlako h Kacjanarju. Dom je bil majhen, je bil pa fant prvovrsten. »Več je na možéh, kot pa na doméh,« je rekla.

Potem se je moral oženiti še Janez. Bil je fant na mestu. Pobral je Šinkovo Franco, rekel je, da sta že sedem let prijat'la. To sta bila pa drugačna gospodarja kot so bili prejšnji, spravila sta se v red. Mama je bila pa nekaj let še prav čvrsta, vsa težja dela je zmogla, še otavo je vso sama pokosila. Slednjič jo je vrglo, velike bolečine je trpela in vso nogo je imela vneto. Nazadnje je morala v bolnico, pa se ni dalo nič več pomagati. Odrezali so ji nogo. Doma je z berglami hodila in še kaj ponaredila po hiši. Pa je že menda preveč kruncala okrog, da se ji je prisadilo. Še enkrat so jo peljali v bolnico. Doli so jo peljali živo, nazaj po soteski so jo pa mrtvo domov na pare pripeljali in pri Sv. Lenartu zakopali.

Tukaj se konča zvezek Krivobrdarjeve kronike. Mnogo bi bilo treba popraviti, marsikje manjka v besedah črk, je pač tako, kakršen je pisec, taka je pisava. In še z okorno levico in s slabim spominom pišem, zato se ne čudite, še sama se ne čudim. S tem končam tretji zvezek svojih spominov.

Micka Debeljak, Podmlačanka, Jarče brdo št. 2

ŽENA IN DOM

VRTNI STOLI IN MIZA

Kmalu bo prišel čas, ko bomo postavili na vrt ali na teraso mizo s stoli. Preden to storimo, jih preglejmo, če niso morda potrebni popravila. Če jih hočemo prebarvati in so iz železa, postopajmo tako: najprej z raskavcem (carta vetrata) postrgajmo star lak. Nato prevlecimo s sredstvom proti rji (Menaj - glint) in počakajmo, da se posuši. Če površina ni povsem gladka, zamažemo s sivim sintetičnim štukom (3H Maks Mayer). Pustimo, da se posuši. Nato prevlečemo z lakom, ki ga razredčimo z 10% bencina. Sušimo 24 ur in še enkrat prevlečemo z lakom.

Če so stoli in miza iz bičja, jih najprej ope-

remo z vodo, ki ji dodamo veliko pralnega praška. Temeljito izplaknemo in pustimo 24 ur, da se posuši. Vzemimo raskavec (carta vetrata) in narahlo zdrgnemo. Nato prevlečemo z razredčenim 10% sintetičnim lakom. Ko se posuši, prevlečemo še enkrat.

Za lesene stole in mizo je postopek isti.

Ne barvajmo in ne sušimo na soncu. Pazimo, da ne pade prah na lakirano pohištvo. Pazimo na to, da pri prvem barvanju lak razredčimo.

Čopič operemo v sintetični tekočini, ki jo dobimo v drogeriji.

POMANJKANJE TEKA PRI OTROCIH

Spomladi se mame pritožujejo, da otroci izgube tek. Pri zdravem otroku se ni treba razburjati. Spomladi in jeseni se mora organizem navaditi na spremembo v temperaturi. To prilagajevanje pa organizem utruja in vpliva predvsem na vegetativno živčevje. Odtod pomanjkanje teka in nerazpoloženost otrok.

Dobro je, seveda, če nudimo otroku kako okrepčevalno sredstvo, posebno preparate, ki vsebujejo vitamin B12. Ta vitamin namreč vzbuja apetit.

Pogoste so tudi tožbe mater, da otroci zjutraj ne marajo piti mlečne kave. Zdravniki ne nehajo podčrtavati visokih kvalitete mleka. V enem litru mleka je 35 gr proteinov, 46 gr sladkorja in 35 gr maščob, poleg tega pa vsebuje še kalcij, fosfor, soli in vitamine. Po mnenju zdravnikov je mleko torej najboljši zajtrk za otroke. Predvsem bo z mlekom zaužil tako potrebne vitamine, ki so v mleku trikrat cenejši kakor v mesu. Če se jim upre, naj popravi okus s kakim dodatkom: sadnim sokom, marmelado, limonovimi olupki.

LIKANJE ČIPK

Preden začneš prati čipkaste prtičke jih z velikimi vbodi prišij na krpo blaga. Tako obdrže obliko in se lažje likajo.

Čipke vedno likaj z narobne strani in sicer tako, da podložiš večkrat zganjeno mehko blago.

Vezene prte likaj na narobni strani skozi vlažno krpo.

Barvana kotenina obdrži barvo če dodaš zadnji vodi nekoliko kisa.

Če se bojiš, da so v preprogi ali tepihu ličin-

ke moljev, namoči krpo v vodi in kisu, položi krpo na preprogo ter na krpo vroč likalnik (a ne likaj!).

Ovratnike plaščev in jopičev likaj tako: ko si jih skrbno očistila, položi pravo stran ovratnika na koc, na katerem likaš, pokrij ovratnik z mehko krpo, na to krpo položi vlažno krpo in likaj z zelo vročim likalnikom tako dolgo, da se krpa posuši. Počakaj kako minuto, nato ovratnik zavihaj.

Nikoli ne likaj ovratnikov po pravi strani.

CVETJE NA OKNIH IN BALKONU

Za balkon so najlepše in najmanj zahtevne gorečke (geranije).

Tudi v stanovanju se držimo enostavnosti. Iz-

brati si moramo primeren prostor za šopek. Dostikrat je boljše postaviti eno samo vazo, a da stoji na pravem mestu. Za sobo je vsekakor primernejša in lepša vaza s svežim cvetjem kot zelene rastline v lončkih. Če nimamo posebnega okusa za sestavljanje barv, je bolj primerno izbrati cvetje ene barve. Res pa je, da se rumena, rdeča in zelena barva skladajo z vsemi barvami.

Ko kupujemo cvetje, moramo pogledati tudi pecelj. Če je rez že rjav ali sluzast, roža ni več sveža. Če sami trgamo cvetice, jih naberimo zjutraj, ko so sveže od rose ali zvečer po rosi. Cvetja pa ne denimo takoj v vazo, temveč ga do cvetov potopimo v vodo, da se osveži. Nato pecelj poševno odrežimo, da rastlina lažje srka vodo. Olesenela stebila (krizanteme, hortenzije) na koncu potolčemo, da se steblo razcefra.

Vodo večkrat menjamo. Če cvetje močno diši, ga ne postavljamo v sobe, posebno ne v spalnico. Sploh pa ponoči umaknimo cvetje iz spalnice, ker porabi preveč kisika.

Cvetje ne natlačimo v vaze, ampak ga rahlo postavimo vanje. Za cvetje s kratkimi stebli vzemimo nizko vazo.

GLAS S PROSEKA

Zelo malo se mi Prosečani oglašamo. Saj veste, nekulturni smo! Toda pred kratkim so pri nas odprli novo dvorano in tako upamo, da se bo naša kultura dvignila. Najbolj pa me je prizadel članek v zadnji številki Mladike, »Glas iz Barkovelj«, ko je g. D. Pertot dejal, da je pričakoval mnogo več od igre »Županova Micka«. Res je, da je bila igra v domačem jeziku, toda mnogi ljudje so dejali, da niso mogli lepše igrati.

D. Pertot je tudi napisal, da igra v proseški dramski skupini nek mlad Barkovljan. To pa zaradi tega, ker imamo na Proseku zaspano mladino in se moramo poslužiti igralcev iz drugih vasi. Toda povedati moram D. Pertotu, da v nekem časopisu so povedali, da je igralec iz Barkovelj doma in da je že večkrat nastopil. Tudi v knjižici »Dejavnost dramske skupine na Proseku« lahko kar na celi strani beremo, da je mladi igralec iz Barkovelj in da se moramo Barkovljanom zahvaliti za tak umetniški talent, ki ga na Proseku ne najdemo.

Kar se pa tiče režije, moram povedati, da so igralci imeli zelo malo vaj z režiserjem, (ker je prišel slučajno na Prosek) in zato moramo molčati. Igralci so se v glavnem naučili vse sami in jim gre tudi to v zahvalo.

G. D. Pertot pa naj oprost, če smo se tudi mi oglasili v Mladiki prav zaradi članka o Barkovljah.

S spoštovanjem

—M—

Tako je ta zadeva osvetljena tudi z druge strani. Nekaj kritike pa moramo tudi prenesti!

POVABITI STARŠE

Lani in tudi letos obiskujem predavanja, ki so namenjena fantom in dekletom. Udeležila sem se vseh in nisem zamudila niti enkrat.

Doma so videli program letošnjih predavanj pa me radovedno sprašujejo, kaj so nam povedali. Ko jim razlagam nove poglede in mnenja, ki prihajajo ob teh razgovorih na dan, mi ne verjamejo in pravijo, da mi mladi hočemo vedno imeti svoj

prav. Ko smo se tako pogovarjali, so mi delno le priznali, da bi bilo dobro, če bi bila kdaj tudi kaka predavanja samo za naše očete in matere, da bi nas laže in bolj razumeli. Zdi se, da imajo zato voljo, drugi pa bodo ostali seveda zakrknjeni, ker v svojem trmastem ponosu mislijo, da imajo vedno prav.

Ali ne bi bilo dobro, da bi malo mislili tudi na to, kako bi povabili na slične razgovore tudi tiste starše, ki se za to zanimajo?

Ena mladih

»NAŠA KRI« NA OPCINAH

Števerjanski igralci (člani Slov. kat. prosvet. društva) so naštudirali Finžgarjevo ljudsko igro »Naša kri« in jo zaigrali dvakrat v Gorici, v Štandrežu, pa tudi na Opčinah.

Kljub veliki zahtevnosti so igralci pod vodstvom Marijana Terpina odlično rešili svoje vloge. Posebno tisti igralci, ki smo jih videli na odru že večkrat, že svoje vloge rešujejo zelo samostojno in doživeto.

Števerjanskim igralcem je treba izreči vse priznanje. Sami so si naredili kulise, pripravili obleke in rekvizite, se pripeljali na Opčine in res navdušeno igrali. Igra je segla gledavcem v Finžgarjevem domu do srca.

Openc

**ZORKO JELINČIČ:
RAZVOJ SLOVENSKEGA
RIBIŠTVA OB TRŽASKI
OBALI**

Ni še dolgo, kar je odložil pero marljivi narodopisec Zorko Jelinčič. Po smrti je izšel samostojen odtis njegove razprave Razvoj slovenskega ribištva ob tržaški obali, s katerim so se naši predniki marljivo ukvarjali. Pri obdelavi tega vprašanja gre zlasti za izdelovanje primernih čolnov ali »čup«, ki so jih pri ribarjenju rabili. Take čupe so si ti ribiči dolbli iz enega samega debla. Splošno ime za take čolne je bilo čupa. Zanimivo pa je, da niso rabili imena »drevak« ali pa »deblak«, kar bi bilo vsem Slovencem bolj domače. O čupi je Rado Lenček pisal leta 1947 in tudi on ni trdil pri razlagi imena čupa, da bi bilo lepo slovensko ime za čupo tudi drevak ali deblak. M. Š.

**SLOVENSKO
GLEDALIŠČE**

V zadnjem času je imelo Slovensko gledališče v Trstu v gosteh pevce, igravce in balet z Reke. Gostovanje z Gotovčevno opero »Ero z onega sveta« je bilo za tržaško občinstvo posebno lep kulturni dogodek. — Tudi članica reške Drame Rasbergerjeva je z recitalom Cankarjeve »Gospe Judit« nudila občinstvu lep užitek, plesavci pa predvsem otrokom veselo doživetje.

Kljub prijaznemu sprejemu gostov pa se le zdi premalo načrtnosti gledališča, da v tako kratkem času gostujejo tri skupine z Reke. Kljub temu, da nam zatrjujejo, kako mnogo stane gostovanje iz Ljubljane, se vendar zdi, da bi bilo mogoče tudi v osrednjem gledališču ljubljanske Drame narediti pogodbo z manjšo skupino in bi tako res lahko spet gostovalo vrhunsko slovensko gledališče.

Omeniti moramo še komedijo Luigia Pirandella »Saj ni zares...«, ki jo pa igra domače gledališče tokrat tudi v tržaški okolici. Zdi se, da je ta predstava dosegla kar lep uspeh.

S. Daneu

**SLOVENSKO
SLIKARSTVO**

je izredna knjiga, ki organsko in zakroženo seznanja bralca s slikarsko umetnostjo na Slovenskem, delo, ki ne bi smelo manjkati v nobeni slovenski družini, in ki lahko tudi tujca uvede v svet likovnega ustvarjanja pri nas od početkov do današnjih dni.

V knjigi so 104 barvne in 32 črno-belih reprodukcij, ki so razdeljene v različna poglavja, od gotike in renesanse do iskanja novih oblik v današnjih dneh. Najstarejša reprodukcija v knjigi (»Rojstvo« neznanega slikarja) je iz 14. stoletja, najmlajša pa iz današnjih dni. Med drugimi sta vsak z eno reprodukcijo zastopana tudi tržaška slikarja Spacal in Černigoj. Iz obilice je uredniški odbor izbral dela ter upošteval »glavno razvojno linijo« slovenskega slikarstva in je pri tem gotovo imel ne-lahko delo. Knjiga hoče biti — kot je v uvodu poudarjeno — predvsem vabilo k poznavanju našega slikarstva od osrednjega veka do danes. V tem smislu jo tudi priporočamo.

m/m

Za dobro voljo

Peterček prime v roko poročno fotografijo staršev in vpraša:

»Očka, kdo je tale lepa gospa zraven tebe?«

☆

Miha prilomasti domov okrog pete zjutraj. Žena je vsa iz sebe od jeze in Miha poskuša polotolažiti:

»Saj ni moja krivda, veš. Stavili smo, kdo spije največ konjaka.«

Žena pa: »Vidim, vidim... Kdo pa je dobil drugo nagrado?«

☆

»Oprostite, kako pridem odtod v Pantheon?« vpraša tujec Rimljana.

Rimljan pa: »Predvsem morate biti velik mož in nato še umreti.«

☆

Vprašanja prvih obiskovalcev na Luni.

Anglež: »Do katerega leta ste bili naša kolonija?«

Francoz: »Ste poznali Napoleona?«

Italijan: »Kako pa je pri vas z lju-beznijo?«

Jugoslovan: »Imate kaj deviz?«

☆

»Pavlek, kaj ste se igrali?«

»Vojno med Indijanci in belci.«

»S čim so se pa Indijanci namazali po obrazu?«

»Nič se niso namazali, samo belci so se šli umit.«

Neki starec v Bagdadu je šel na pregled k zdravniku.

»Peša mi spomin, doktor.«

»To je starost,« odgovori zdravnik.

»Če gledam v nebo, vidim črne kroge,« toži starec.

»Od starosti pešajo tudi oči,« mirno reče zdravnik.

»Tudi teka nimam več, noge se mi tresejo, s težavo diham...« toži starec.

»Kaj hočeš. Vse to pride s starostjo.«

Tu je pa šejk izgubil potrpljenje in je začel kričati:

»Hodil sem ves dan, da sem prišel sem, zdaj pa mi ne misliš dati niti zdravil. Sit sem že tvojih odgovorov.«

Zdravnik pa mirno: »Takale jeza popade človeka samo, če je star.«

☆

Slikar: »Naj vas naslikam v večni obleki, gospa?«

Gospa: »O, ni treba take obzirnosti, zaradi mene lahko zavihate tudi rokave pri srajci.«

☆

Profesor angleščine je razlagal besede nove lekcije. Besedo donkey so skoraj vsi že poznali. Učenec Batič pa je ni poznal in profesor mu je pomagal: »No, vidimo jih v Dalmaciji in Istri?«

In Batič se je spomnil: »Turisti!«

V dvigalu je bilo tudi ogledalo. A bilo je umazano in hudomušna Desa iz petega nadstropja je napisala: »Obriši me, grd sem.«

Za njo se je peljal Ivo iz četrtega nadstropja in napisal:

»Ne glej se, grda si!«

☆

Na meji.

Carinik: »Imate kavo?«

Potnik: »Ne.«

Carinik: »Jo hočete?«

☆

Neka deklica je zadela na loterijski listek štiri milijone.

Casnikar jo je vprašal: »Povej no punčka, zakaj si kupila listek s številko 51?«

Punčka pa: »Ves teden se mi je sanjalo o številki sedem. Sedem krat sedem je 51 — in sem kupila listek s to številko.«

☆

V neki pivnici smo brali napis: Tiste, ki pijejo, da bi mogli pozabiti, prosimo, naj plačajo vnaprej.

☆

Neki gospod je imel navado, da je vedno napisal listek, kam je šel. Nekoč je šel na pogreb. Na listku je bilo napisano: »Sem na pokopališču.«

Ko se je vrnil, je dobil pripis: »Naj ti bo zemljica lahka!«

☆

Gospodinja: »Marija, danes Varn bom pomagala.«

Marija: »O gospa, ali ne bi mogli kak drug dan, danes imam toliko dela?«

MLADIKO lahko kupite

V TRSTU:

- v knjigarni Fortunato
- v Tržaški knjigarni
- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja
- pri Parovelu v galeriji Tergesteo

NA OPČINAH:

- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja

V DOLINI:

- v trgovini Kos

V GORICI:

- v Katoliški knjigarni

R I M - Slovenski „Hotel Bled“ ITALIJA
Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

TVRDKA

Kerrie

USTANOVljena LETA 1888

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

CENA 200.- LIR